

ljajo kot navadno stvar. Spoštuj samega sebe, spoštuj svoje delo in spoštovali je bodo drugi!

Naj me ima tudi marsikdo za prenapetega sanjača, a ne bojim se očitno povedati: Pisateljstvo mi je svet posel, najvažnejše delo, ker se ozira na sedanji in prihodnji čas, delo, o katerem bode treba pred sodnikom mnogo natančneje odgovarjati, nego li o drugih rečeh. Kajpada se mi zdi tako pisateljstvo tudi prekrasen, prelep in vzvišen posel, da mu razven propovedanja ni jednakega. Pisati — govoriti tisoč in tisoč bralcem, sedanjim in pri-

hodnjim, ali ni to izmed veličastnih stvari najveličastnejša?

In dandanes! Naj bi naredil na pismu komu naslov: »I. I. pisatelj«, skoro da bi ga razžalil. Cenijo pač kaj takega, kakor: posestnik, uradnik, učitelj, nadučitelj, doktor, profesor, nadzornik, ravnatelj, — ha. to kaj velja! A pisatelj? Pismonoša ali listar bi niti ne pljunil na pisatelja. Revše, ki nima nič drugega, kakor v žepu ubožstvo in med rokami suho pero — to vam je pisatelj. Gola istina je, da je dandanes po javnem mnenju samo pisatelj — prava ničla v naši družbi.

Stare maloruske noše: 1. Hetman. 2. Polkovnik. 3. Zlahtič.

In krivi so deloma pisalci sami. Onečastili so svoje delo, pustili so, da so nepoklicani poskuševalci pripravili v slabo ime pisanje za javnost, nekateri so zgrabili celó za pisateljstvo kot za poslednjo rešilno desko, in tako smo prišli do tu-le, kjer smo dandanes.

A kaj? Naj li bode pisateljstvo — dejal bi — samo za nekatere »privilegovane«, izjemne ljudi? Nikakor ne! Prav to je pridobil človeštvu novi čas, da se more in smé vsakdo oglasiti

javno. To je res pridobitev, res napredek. Senčna stran temu pa je, da jako mnogi pišejo, ki nimajo znanostij, ali pa pišejo za slabe namene ter pehajo pisateljstvo svojim strastem pod noge.

Jaz pravim: Naj le pišejo mnogi, toda naj se poprej pripravijo, v srcu in v glavi, v značaju in v znanstvu, naj pomislijo trezno in umno, kaj hočejo delati, potem še-le naj pišejo.

(Dalje.)

Naznanilo. Po poslednjem naznanilu o »Misijonskem Listu« je izreklá večina naročnikov željo, naj ostane »Dom in Svet« neizpremenjen. Za misijonska poročila se bode skrbelo od drugih strani, katerim nečemo poti zastavljati. Zatorej bode hodil naš list po svoji — dosedanji poti, pisal pa v obče poljudneje, nego doslej.

videli pesem natisnjeno. Pesmi zlagati in pesmi dajati v natisek, to se jim zdita neločljivi stvari. In vendar kolika zmota! Pesmi zlagati in jih lepo pisati v svoj zapisnik, to je hvalevredno delo, katero priporočam vsem mladeničem in našim zavednim Slovenkam, vsem, ki imajo vneto srce: a pesmi priobčevati — to je druga stvar, drugo delo, drug korak, pri katerem treba mnogo, mnogo pomisliti. In bodi si, da jih pošljejo radi uredništvu (kakor jih tudi urednik »Dom in Svet«-a dobiva mnogo, rad sprejema ter tudi rad čita), a da bi le tako nujno, tako trdo ne zahtevali, naj se natisnejo njih umotvori!

Ko bi veljalo to načelo v obče — vsaj kolikor možno, — koliko drugače bi bilo slovstvo! Imelo bi res dragoceno in veljavno vsebino, zlasti pa bi ne bilo v njem vseh onih slabih strani človeškega življenja, ki niso človeštvu v čast in korist.

Prava modrost človekova je v tem, da zna presoditi vrednost vsake stvari. Niso vse reči jednako dobre. Ali je pametno, izbirati si slabe, dobre pa zametati? Tudi narod si mora za svoje hotenje in delovanje izbirati dobrih predmetov. Čim umneje ravna, tem višja je njegova stopinja, tem boljši je narod sam.

Stare maloruske noše (Zaporožcev): 4. Sodnik. 5. Pisar. 6. Kozak-načelnik.

Ali ni slovstvu namen, da kaže narodu najboljše predmete in najlepše stvari, po katerih naj teži in hrepeni? Recimo, da bi v slovstvu odsevalo samo to, kar je v vsakdanjem življenju, nič

boljšega in nič višjega: ali more tako slovstvo pomagati narodu do napredka? Ali se more povspeti narod više, ako v slovstvu ne vidi nič višjega in boljšega, kakor je in ima sam? (Dalje.)

Listnica uredništva: G. K. v M. in drugi dop.: Oprostite, nismo mogli v tej številki zaradi prostora. V obče vidimo, da je sedanji obseg našega lista premajhen za one potrebe in zahteve, katerim naj bi ustrezal.

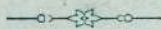
Nekaj ocen nam je zaostalo, a pridejo na vrsto čim najpreje.

Listnica upravnništva. Ako bi bil kdo dobil dva izvoda 1. štev., prosimo, naj vrne jeden izvod.

Novi naročniki še lahko pristopijo.

Dobita se še letnika 1889 za 2 gld. in 1891 za 3 gld.

Zunanje naročnike prosimo, naj se nikar ne oglašajo pri „Katoliški Bukvarni“ z naročili, ker s tem se stvar jako zarleče. — Prosimo, da bi naročniki reklamovali v 14 dneh, ako ni došla številka o pravem času; sicer se reklamacije zaradi podob v listu lahko zlorabijo in nam delajo škodo.

Nekoliko moških in ženskih priimkov iz menceške fare.

Da spoznamo, kako ljudstvo dela iz moških priimkov ženske, naj zabeležimo v naslednjih vrsticah nekoliko vzgledov, zajetih iz menceških farnih matic dveh minulih stoletij. Rkelj — Rkljávka; Rákev — Rákevca; Klèmen — Kleménca; Knez — Knezíca; Papež — Pápežka; Snoj — Snojka in Snôjevka; Máloprav — Málopravka; Navžit — Navžitka; Pletêr — Pletêrka; Rúčigaj — Rúčigajka; Žárigaj — Žárigajka; Déčman — Déčmanka; Kókalj

— Kókaljka; Urmaž — Urmažka; Grêgor — Gregórka; Jânčigaj — Jânčigajka; Mrâmor — Mrâmorka; Ržén — Ržénka; Mrčún — Mrčúnka; Volk — Vólklja; Mrak — Mráklja; Mak — Mákovka; Smuk — Smúkovka; Pav — Pávovka; Košák — Košákovka; Oblák — Oblákovka; Jan — Jánovka; Hren — Hrénovka; Divják — Divjákovka; Osel — Oslovka; Polják — Poljákovka; Skrek — Skrèkovka; Polž — Pólževka; Ovca — Ovčica; Lagája — Lagájka;

Stare maloruske noše: 7. Kozak »podpomoščnik«. 8. Meščan. 9. Stepni mužik.

Lobôda — Lobôdka; Trdína — Trdínka; Sluga — Slúgovka; Véga — Végovka; Plohàn — Plohánka; Knófter — Knófterica; Váhtar — Váhtarica; Dolâr — Dolaríca; Pečnikar — Pečnikarica; Zálókar — Zálókarica; Rodè — Rodélja; Brencè — Brencélja; Lávre — Lávreška; Črnè — Črnéška; Peklè — Pekléška; Prnè — Prnéška; Smolè — Smoléška; Naróbe — Naróbeška; Danè — Danétovka; Hršè — Hršévka; Šúklje — Šúkljevka; Vrbánc — Vrbánka; Šárec — Šárka; Bôrec — Bôrka; Pávovec — Pávovka; Škrjânc — Škrjânka; Blejec — Bléjka; Lástavec — Lástavka; Vrbec — Vrbka; Jágoдец — Jágodka; Črnílec — Črnílka; Prihúlec — Prihúlká; Izânc — Izânka; Rájavec

— Rájavka; Svétec — Svétka in Svetélka; Dimec — Dimka; Varec — Várka; Kadúnec — Kadúnka; Zajec — Zájklja in Zájčevka; Ovsèc — Ovsúclja; Videc — Videška; Várlež — Várlešica; Trojánšek — Trojánšica; Podbóršek — Podbóršica; Jelóvšek — Jelóvšica; Ocvírek — Ocvírkla; Móšnik — Móšnica; Prelésnik — Prelésnica; Grmóvnik — Grmóvnica; Sírnik — Sírnic; Starín — Starínka; Grêgorič — Grêgoriška; Jerič — Jeriška; Rôžič — Rožíška; Iglíč — Igliška; Múšič — Múšiška; Škúfica — Škufiška; Orážem — Orážmovka; Tráven — Trávnovka; Prešéren — Prešérnovka; Máček — Maškúlja; Grmek — Grmúlja; Kolénec — Kolénčevka.

K.

ocenjevalce »sovražnike slovstva in napredka«. Kajpada je to slaba tolažba in še slabša bramba. To bi bilo nekako tako-le, kakor če bi imenoval jaz koga »nasprotnika človeštva«, ker je slučajno moj nasprotnik. Nasprotnik slovstva in nasprotnik takega spisa — to sta različni stvari, katerih le oni nečejo ločiti, ki imajo ali hudobno voljo, ali pa brljave dušne oči.

Dovolj sem govoril o vsebini. Čeprav mi je vsebina prva stvar v spisih, vendar ni jedina. Brez oblike ne more biti nobena vsebina, zato je tudi oblika bistvena. Tudi o tej treba katero

reči in sicer resnobno in odločno. Mnogokrat je vsebina neužitna zaradi slabe oblike, mnogokrat odurna; mnogo po vsebini dobrih spisov je brezuspešnih, ker si niso pridobili veljave zaradi slabe oblike. Kakor škodujejo mnogi pisatelji s tem, da zavijajo slabo vsebino v mamljivo obliko, tako škodujejo dobri stvari tudi oni pisatelji, ki zanemarjajo v spisih obliko.

Ko pravim: oblika spisov, ne mislim samo na slovniško obliko, na lepe verze, gladko prozo, umno zasukane stavke, ampak oblika mi je celotni način, s katerim se izražajo misli. Potem-

Stare maloruske noše: Plemenite ženske.

takem spada v obliko vse, v čemer se razodeva kaka misel. Ne govorim tukaj o drugi, kakor o sami pisateljski obliki in tudi o tej ne natančno, ampak le nekatere drobnosti nameravam povedati, ki bodo v prid pisateljem in čitateljem.

(Dalje.)

Mednarodna glasbena in gledališka razstava se bode otvorila dné 7. maja t. l. na Dunaju. Namen ji je pokazati razvoj glasbe in gledališča od prvih početkov do naše dōbe, ter posebnosti raznih narodov v teh strokah. — Obsegala bo torej razna godbena orodja od najstarejših časov do sedaj navadnih, in

kazala, kako so se razvile note in petje, kazala nam vse, kar je v zvezi s slav-nimi skladatelji raznih časov in narodov; — predočevala nam bo nastanek in razvoj gledaliških predstav, črteže in oprave gledališč, dekoracije itd. Popolnjevali bodo razstavo koncerti, opere, baleti ter gledališke predstave, ki se bodo vršile v raznih jezikih; čule se bodo torej tudi na Dunaju razne slovanske skladbe. Predstavljale se bodo junija meseca opere čeških skladateljev v češkem jeziku. (Upamo, da bomo mogli poročati natančneje.)

»**Prodana nevesta.**« V 8. dan majnika se je predstavljala v »narodnem divadlu« v Pragi v dvestotič Smetanova znana opera »Prodana nevesta«. Prva predstava je bila l. 1866., stota 1882. l. »Prodana nevesta« je najpriljubljenejša češka opera; in gotovo je umestno, da seznamimo slovensko občinstvo vsaj nekoliko s skladateljem in njegovim delom.

Friderik Smetana se je porodil dne 2. marca l. 1824. v Litomislích in se pokazal že v zorni mladosti izbornega pianista. Dokončavši teoretične glashene nauke, postal je koncertni vodja cesarja Ferdinanda, šel pozneje kot voditelj filharmoničnih koncertov v Gothenburg, postal l. 1866. prvi kapelnik deželnega gledališča v Pragi. Doletela pa ga je ista nesreča, kakor velikega glasbenika Beethovena, — oglušil

je popolnoma ter bil radi tega prisiljen, da je odložil voditeljstvo; odtlej je živel v Pragi kot skladatelj muzikalnih del. Umrl je dne 13. maja l. 1884. Njegove skladbe so se priljubile Čehom, razširile pa so njegovo slavo tudi po vsem izobraženem svetu. Najznamenitejše njegove opere so razven »Prodane neveste« še: »Braniboři v Čechach«, »Dalibor«, »Hubička« (Poljub) in »Libuše«.

»Prodana nevesta« je komična opera v treh dejanjih. Obseg je na kratko ta: Mařenka Krušinova ljubi Jenika, vrlega mladeniča, o katerem pa nikdo ne vé, odkodi je prišel v vas; a sedaj jo snubi Kecal za Vašeka, mlajšega sina statkarja Miche; saj so jo Mařenkini stariši zaobljubili Michinemu sinu, a to more biti le Vašek, zakaj starejši sin se je izgubil že pred

Stare maloruske noše: 13. in 14. Plešočí maloruski ženski. — 15. V zimski opravi.

več leti od doma. — Mařenka se snide s slaboumnim, jecljajočim Vašekom ter mu pripoveda, kako ga ljubi neka neznanka, tako, da se Vašek odreče nevesti Mařenki. Kecal pa odkupi od Jenika Mařenko za 300 zlatov ter dobi od njega pobotnico, da jo je prodal kot nevesto Michinemu sinu. — V vas pridejo glumači. Služabnik, ki je imel predstavljati medveda, opil se je do nezvesti, ter tako onemogočil glavno točko vsporeda, da je ni prevzel Vašek, ki misli, da je glumačica Esmeralda ona neznanka, ki ga ljubi. Mařenka, užaljena od Jenikove kupčije, utolaži se še-le, ko se ta izpriča za Michinega sina, ter mu podá roko, a Vašek se je osmešil, zbežavši v medveda preoblečen in oplašivši vso vas, ter onemogočil za ženina.

Krasna godba, polna narodnih motivov čeških in bogata uprizoritev, operi prideljeni trojni balet,

ki pa je z njo v histveni zvezi, vse to združeno z istinito dobrim libretom, je pripomoglo, da se je razširila ta opera. Vendar je bila iz početka zložena le kot spevoigra, še-le od l. 1871. sem se predstavlja v novi obliki (prvič v Petrogradu l. 1871.), kjer se je proza povsod umaknila vezani besedi, ter opera sploh bila pomnožena z novimi spevi in v obče predelana.

Izvestno ni zamudil noben Slovenec prilike, ako je obiskal praško razstavo v prošlem letu, seznaniti se s tem delom. Letos bode prvi teden v juniju v gledališki razstavi dunajski igralo osobje »narodnega divadla« ter poleg drugih oper predstavljal tudi »Prodano nevesto«. Priporočali bi svojim rojakom, ki nameravajo obiskati to razstavo, da, ako mogoče, uravnajo svoj odhod tako, da jim bo mogoče prisostovati češkim predstavam.

Prostoslav.

Za bolj važne se je treba bolj truditi, kakor za manj važne, ako hočemo dospeti do lepega jezika. Vsekako je za lepo pisavo v spisih važneje, da se trudi pisatelj za lepo skladnjo ali sintakso, kakor za skrajno natančnost v oblikoslovju. N. pr. boljši je stavek: »Pastir je zgubil čedo v gozdu«, kakor: »Pastir je čredo v gozdu izgubil.« Zakaj? Rajši odpustimo oni *r* in *i* v besedah, kakor pa nerodno, neslovensko stavo besedij. Zakaj 'čeda' se dá opravičiti in 'zgubiti' tudi; oboje umevamo lahko, in oboje se glasi lepo, prav lepo: a grdo je v slovenščini, če se deva glagol na konec stavka. In prav v tej stvari naj nam dovolé naši vrli jezičarji skromno opom-

bico. Nam se zdi, da naši učeni jezikoslovci jako dobro in temeljito obdelujejo glasoslovne in druge male stvari, a niso vselej tako srečni v skladnji. V spisih takih pisateljev, ki obravnavajo »visoko filologijo«, dobé se mnogokrat čisto nepravilno in nerodno narejeni stavki. Taki možje pazijo bistro, da je gumb tak in tak: ali se pa prilaga suknja telesu ali ne, na to se ne ozirajo. In prav to poudarjamo, prav na to opozarjamo slovničarje. Jezik razodeva človekove misli. Jezik kaže določno, resnično in lepo, kaj je v duši. Ako pišem 'nagnen' nam, 'nagnjen', ne preminjam misli, tudi lepo je prvo, kakor drugo: ako pa naredim okoren sta-

Stare maloruske noše: 16., 17. in 18. Maloruske ženske zunaj hiše.

vek, potisnil sem nogo v okoren čevelj, ki me žuli in ovira v hoji. Bodi! Lepulite, jezičarji, korenike, le obdelajte vse glasnike zapored, a ne zabite, kar je važnejše — skladnje! In v skladnji smemo tudi mi pisatelji nejezikoslovci katero reči, in prav zato govorimo tudi tukaj o tej stvari in razkladamo, kako in v katerem zmyslu se trudimo za lepo jezikovno obliko. Pa, ker je ta nauk jako imeniten, pisali bomo še pozneje o tem; sedaj omenjamo nekaj drugega, kar so našemu listu tudi hudo zamerili in še zamerjajo.

Slovnica ne govori le o oblikah besedij in o skladnji, ampak tudi o besedo-

tvorju, t. j. o načinu, kako nareja jezik besede. Vrli naš gospod sotrudnik L. je v prejšnjem času odkrival nekatere besede in jih nekako izobčil, češ, vi niste slovenske, ampak tujke, »vi nimate pravice v slovenščini«. A pokazalo se je, da je bilo nekaterim čitateljem zanje hudo, ker so jim bile ljube, in zato so zamerili ne samo gospodu L.-u, ampak tudi listu našemu, češ, da tako oblastno in trdo ravna z onimi besedami. Res, zdelo se nam je, kakor bi bile one besede nekaterim prav prirasle na srce, tako jih je bolelo, kakor smo čuli.

(Dalje.)

domačinke, n. pr. *iti*, *oditi*, *napotiti se*, *odriniti*. A drugače je v besedi *obdati*. Tu ni niti v korenu, niti v predlogu ničesar, kar bi se ne vjemalo s pomenom = umgeben. Zakaj v istini se *dene* ali *stavi* nekaj *okoli* ali *na okrog*, n. pr. zid okrog mesta, ogenj okoli lonca. Nihče se ne izpodtika nad sestavljenkami: *obložiti*, *obšiti*, *obhoditi*, *obstopiti* i. dr., zakaj bi torej *obdati* ne bil pravičen? Če imajo Nemci »umgeben« in Latinci »circumdare«, kaj nam zato? In koliko je bolje: »obkoliti, obkrožiti«? Še slabši sta in imata le poseben pomen, poleg tega sta med narodom le malo v rabi.

Paziti torej treba, da ne odpravimo svojih pravih besedij in izrazov iz jezika. Pa recimo, da bi bili tudi v resnici kaj vzeli od tujcev, kako »frazo«, kako sestavo, recimo, da bi »obdati« bila v resnici po nemščini narejena sestava, vendar bi ne kazalo zapoditi jo kar brezpogojno. To bi bilo prav tako, kakor če bi nemškega dobrega in udomačenega posla izgnali izmed sebe samo zato, ker je nemškega rodú, ali ker se je poprej mudil med Nemci. Čemu bi tako ravnali? Škoda bi zadela le nas. Da govorim določneje: Ako beseda, narejena po tujem vzoru, res dobro služi v govorici, ako ni nasprotna svojstvu

Stare maloruske noše: 19., 20. in 21. Ženske v slovesni opravi.

našemu, marveč celó bogatí naš jezikovni zaklad, tedaj ne kaže, da bi jo izrinili, saj je jezik tem boljši, čim bolje povemo v njem svoje misli, čim natančneje določimo z besedami pojme, čim gibčeneje in urneje se v njem sučemo, nikakor pa, čim revnejši je. Kako mnogovrstno in lahko rabimo besedo »obdati«, kako težko bi je pogrešali! A »podati se« le bolj moti in dela napotje boljšim domačim. »Oče se je podal na pot« — čemu neki tako nerodno, če se reče hitreje: »Oče se je napotil!« Vendar, rekel bi, ni posebno huđ greh, ko bi kdo tako govoril in pisal, zakaj na neki način *se* človek *podá* ali *udá*, nam-

reč *póti*, kakor n. pr. »udati se pijači«, ali kakor pri nas pravijo: »podal se je za pričo, tožnika, variha (mladoletnemu človeku)«.

Ali ne nasprotujem sam sebi? Ne, marveč učim, da je v tej stvari treba hoditi po srednji poti: ne se tujkam klanjati in svojo last zaničevati, a tudi ne izobčevati vsake reči, ki diši po tujstvu. Bodimo hvaležni jezikoslovcem, ki nas učé in opominjajo; a tudi njim svetujemo, naj delajo oprezno in zmerno. Zaradi takega nazora nas pač ne more nihče grajati, tudi nam ne zamerjati.

(Dalje.)

si s tem kratili slobodo. Pač pa lahko rečemo, da nismo v skrbeh, če bi bilo tudi treba izdajati dvakrat tako velik list, kakor je sedanji. Kako radi bi list v resnici povečali! A ne moremo. Oni, ki bi povečan in dražji list lahko podpirali, nečejo; tisti pa, ki bi imeli radi večji list, večinoma ne morejo plačevati večje naročnine. Ali se bodo kdaj zboljšale naše razmere? Ali ni čudno, da ima nasprotnike list, ki stoji na vsestransko zanesljivi, vsakemu omikanemu Slovincu primerni in ugodni,

pravno-umetnostni podlagi, list, ki se je do danes stanovitno in dosledno trudil za pravi napredek? Niti stroškov, niti dela, niti prošenj se nismo ogibali, da bi bili storili čim največ za slovensko umetnostno, ilustrovano glasilo.

Ko bi imel urednik čas in priliko, šel bi od narodnjaka do narodnjaka in ga stanovitno, nepremagljivo prosil, naj se odpove zamrzi, katero goji proti listu zaradi stanú urednikovega, naj mu podá roko v spravo, da delamo vsi za pravi napredek naroda.

Stare maloruske noše: 25. in 26. V bojni opravi.

Naš list se je res polagoma nekoliko premenil. V začetku je bil namenjen v prvi vrsti mladini. Tudi zanaprej ne bode škodljiv mladini, a nikakor ne bode pisan samo za mladino, ampak za omikane Slovence sploh. S tega stališča naj se tudi sodi. V listu ne bomo podajali igrač in nezrelh poskusov, ampak blago stalne vrednosti. Manj vredne slike bodo imele dovolj prostora na platnicah, kakor se je godilo tudi letos. A zato naj se ne prepoveduje in odteguje list mladini, katero hočemo vzgajati za resnobno de-

lovanje, za življenje, posvečeno vzorom in delu.

Večina slovenskih slikarjev nam je obljubila pomoč.

Izmed spisov bomo nekatere nadaljevali. Posebej bomo na platnicah opozarjali Slovence na to in ono zanimivost, zlasti v pisavi, kakor to leto.

Naposled prosimo tudi slovenske pisatelje, naj nam s spisi pomorejo dosežati naš in našega naroda vzvišeni namen: krščansko prosveto vseh Slovencev v vedi in umetnosti.

Urednik.